

**INGLIZ TILI O'RGANUVCHILARNING OG'ZAKI NUTQ QOBILIYATINI
SHAKLLANTIRISH ASOSLARI
ОСНОВЫ ФОРМИРОВАНИЯ УСТНОЙ ГОВОРНОЙ НАВЫКИ У
ИЗУЧАЮЩИХ АНГЛИЙСКИЙ ЯЗЫК
FUNDAMENTALS OF FORMING ORAL SPEAKING SKILLS OF ENGLISH
LANGUAGE LEARNERS**

Komilova Zuhaxon Umrzoqjon qizi

FARDU talabasi

kabirovumrzoq@gmail.com

Annotatsiya. Ushbu ilmiy maqolada bugungi kunda yoshlarimizning til o'rganishga bo'lgan qiziqishlariga e'tibor hamda og'zaki nutq ustida ishlash yo'llari haqida yozilgan.

Kalit soʻzlar: og'zaki nutq ko'nikmalarining xususiyatlari, psixofiziologik mexanizmlar, innovatsion uslublar, leksik ko'nikmalar, nutqni o'rganishning muhimlik darajasi.

Абстрактный. В данной научной статье основное внимание уделяется интересу нашей молодежи к изучению языка и способам работы над устной речью.

Ключевые слова: характеристика навыков устной речи, психофизиологические механизмы, инновационные методы, лексические навыки, уровень важности обучения речи.

Abstract. This scientific article focuses on the interest of our youth in learning the language and ways of working on oral speech.

Key words: characteristics of oral speech skills, psychophysiological mechanisms, innovative methods, lexical skills, level of importance of speech training.

KIRISH

Hozirgi kunda chet tilini o'rganish hamda o'rgatish masalasining dolzarblilik ahamiyati tobora rivojlanib bormoqda. Xususan, bu borada birinchi navbatda chet

tilidagi og'zaki nutqni o'rganish, uni har jabhada tatbiq etish va keng miqyosda rivojlantirish borasida keng ko'lamlı ishlar olib borilmoqda. Mamlakatimizda bugungi kunda chet tiliga bo'lgan munosabat juda ham jadal rivojlanmoqda. Nafaqat oliy ta'limda, maktab va kollej, litseylarda balkim maktabgacha bo'lgan ta'limda ham chet tillariga bo'lgan ehtiyoj ortmoqda.

Chet til o'qitish ruhshunoslarining nazariy fikr-mulohazalariga ko'ra, nutq muloqot jarayoni emas, so'zlash yoki gapirish ham emas, nutq- gapirish yang'lig' faoliyat chog'ida fikrning ro'yobga chiqishi va ifoda qilish usulidir. Chet tilini o'rganishda og'zaki nutq ko'nikmalarini rivojlantirish hamda shakllantirishning eng samarali vositalaridan biri muloqot jarayoni hisoblanadi. Og'zaki nutq ko'nikmalarini sifatida ham keng miqyosda foydalanilmoqda. Umumiy qilib aytganda, og'zaki nutqni rivojlantirishda metodik uslublarga tayanish hamda leksik ko'nikmalarni chuqur egallash muhim ahamiyat kasb etadi. Nutq murakkab jarayondir, uni o'rganishda va ifodalashda ko'plab nazariy hamda amaliy bilimlarga tayangan holda ish yuritish lozim. Og'zaki nutq ko'nikmasini rivojlantirish masalasi yuqori sur'atdagi jarayon.

ASOSIY QISM

Og'zaki nutq jarayoni aqliy faoliyat hisoblanadi va u nutqni tinglash qobiliyatini, o'ylash, mulohaza qilish kabi psixologik mexanizmlarini o'z ichiga oladi. Ingliz tilida og'zaki nutq ko'nikmasini rivojlantirishda tilning leksik, grammatik va fonetik jihatlarini o'rganish hamda tadqiq etish muhim ahamiyat kasb etadi. Hozirgi kunda Oliy va o'rta maxsus ta'limda chet tilini o'rganish va o'rgatish masalasi dolzarbligicha qolmoqda. Bunda asosan gapirish ko'nikmasini rivojlantirish ahamiyatli hisoblanadi. Og'zaki nutq ko'nikmasini rivojlantirishda innovatsion metodlardan foydalanish, ularni dars jarayonlarida faol darajada qo'llash muhimdir. Bu innovatsion metodlarni qo'llashdan asosiy maqsad, o'quvchilarni mantiqan fikrlab, berilayotgan mavzu doirasidagi savollarga musatqil javob berish, o'z-o'zini mustaqil ravishda baholashga qaratilgan. Umuman olganda innovatsion metodlar nafaqat og'zaki nutq ko'nikmalarini balki, ingliz tilini o'rganishdagi keying uchta aspektida

ham (o'qish, yozish va tinglab tushunish) qo'l keladi. Bugungi kunda ta'lim jarayonida o'qituvchilarimiz Amerika Qo'shma Shtatlari va Angliyaning pedagogik tajribalariga tayangan holda innovatsion uslublardan foydalanishmoqdalar. Albatta, og'zaki nutq ko'nikmalarini rivojlantirishda yordam beradigan uslublarni kengroq yoritib berish muhim masala hisoblanadi. Hozirgi kunda ta'lim jarayonida eng ko'p qo'llaniladigan uslublardan "Muammoli vaziyat yechimi" (Creative Problem Solving), "Tezkor javob" (Quick answers), "Chigil yozdi" (Warm-up exercises), "Hikoya zanjiri" (A chain story), "Rolli o'yinlar" (Acting characters) kabilari og'zaki nutq ko'nikmalarini rivojlantirishda muhim ahamiyat kasb etmoqda. Darslarda bunday innovatsion usullardan foydalanish o'qituvchi hamda o'quvchi o'rtasidagi hamkorlikni, hamda o'quvchining nutqiy faoliyatini rivojlantiradi.

Chet tiliga bo'lgan ehtiyoj yurtimizda yuqori darajada rivojlanmoqda. Xususan, Prezidentimiz Shavkat Mirziyoyev raisligida 2022-yilning 6-maydagi chet tillarini o'qitish tizimini takomillashtirish chora-tadbirlari yuzasidan videoselektor bo'lib o'tdi. Yig'ilishda ko'plab yangi loyihalar yuzasidan suhbat bo'lib o'tdi. Oliy ta'limda ham, maktab, kollej, litseylarda va maktabgacha ta'lim tashkilotlarida ham chet tillarini rivojlantirish borasidagi ishlar to'g'risida so'z yuritildi. Og'zaki nutq ko'nikmalarini rivojlantirish bo'yicha ham barcha muassasalarda turli ishlar olib borilmoqda. Jumladan, Maktabgacha ta'lim muassasalarida 5 ta metodika bo'yicha bolalarga saboq berilmoqda. Bulardan eng muhimi "Nutq o'stirish mashg'ulotlari" dir. Nutq o'stirish bolalarning so'z boyligini yanada oshirishga, muloqot qobiliyatini rivojlantirishga, bolaning tafakkurini mukammallashishiga yordam beradi.

Tilning barcha jarayonlarining o'ziga xos jihatlari, o'rganish metodlari va mexanizmlari mavjud.

Og'zaki nutq ko'nikmalarini rivojlantirishning ham o'z mexanizmlari bordir. Og'zaki nutqni tilde ifodalash uchun ma'lum bir psixofiziologik xususiyatlar muloqot qiluvchining nutqida rivojlangan bo'lishi kerak. Bulardan tashqari, pedtexnologiya asosidagi nutqiy mashqlardan foydalanish bolalarni mustaqil fikrlashga o'rgatadi va ularning nutqini yangi lug'at bilan boyitadi. Boshlang'ich ta'limda ingliz tilidan

berilgan bilimlarni o'quvchilar qanday o'zlashtirishini muntazam tekshirib borish didaktik talablardan biri hisoblanadi. Shunday qilib, o'quvchilar bir yilda davomida o'ndan ortiq inglizcha she'rlarni yodlay olar ekan. O'quvchilarga tevarak atrofidagi hodisa va holatlar, hayvonot olami, meva va sabzavotlar, o'simlik va gullar, o'quv qurollari va hokazolarni tanishtirishda ko'rgazmali qurollar orqali namoyish etish, ularning nomlarini, xususiyatlarini, sifatlarini inglizcha so'z bilan aytish ham ularni savodli bo'lishiga yordam beradi. Masalan: Narsa va buyum nomlarini anglatadigan so'zlar (things): shampun (shampoo), ip (string), shar (balloon), bed (krovat), soup (sovun), basket(savar), ball (koprok), door (eshik) Fruits (mevalar); apple(olma) banana(banan), qulupnay (strawberry), grupe(uzum), orange(mandarin), apricot(o'rik), cherry(gilos). Domestic animals (uy hayvonlari): mushuk (cat), dog(it), hen(tovuq), gout(echki), rooster (xo'roz), horse(or), cow(sigir). Adjectives (sifatlar): big (katta), sariq (yellow), big (katta) cold (sovuq), black (qora), hot(issiq) small(kichkina). Verbs (harakatni ifodalovchi so'zlar) cook (pishirmoq), clean (tozalamoq), ran (yugurmoq), close(yopmoq), wash (yuvmoq) va hokazo so'zlar.

XULOSA

Ingliz tilida og'zaki nutq ko'nikmalarini rivojlantirishning asosiy tamoyillari hamda jihatlari va unga asos bo'ladigan boshqa lingvistik ko'nikmalar ko'rib chiqildi.

Og'zaki nutqni shakllantirishdagi eng muhim jihatlar bu keyingi yillarda mamlakatimiz miqyosida olib borilayotgan qator ishlar natijasi deb hisoblasak ham bo'ladi. Chunki asosiy urg'u chet tillarida so'zlashni yo'lga qo'yish, nafaqat o'z ona tilimizda balki boshqa chet tillarda ham ravon va go'zal so'zlashish mahoratini oshirishga qaratilgan. Bu borada olib borilayotgan ishlar zamirida esa albatta mehnat yotibdi. Til- inson ko'zgidir. Shunday ekan uni mukammallashtirishga ko'proq ahamiyat bermog'imiz lozim. Og'zaki nutq ko'nikmlarini rivojlantirish chet tili sohasidagi asosiy istiqboli jabhalardan biri hisoblanadi. Shuning uchun ingliz tilidagi og'zaki nutq ko'nikmalarini rivojlantirishda turli xil zamonaviy hamda innovatsion metodlarga tayanib ish ko'rish va ularni fanda tatbiq etish muhimdir. Innovatsion metodlar orqali nutqning rivojlanishini ta'minlash samaralidir. Og'zaki nutq

ko'nikmalarini o'rgatish va o'rganish darajasini muhimligi ko'pgina jabhalarda o'z isbotini topib kelmoqda.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Aliyeva, N. (2021). Modern concepts of the study of phraseological units within the framework of frame representation and the theory of conceptual metaphor. *Mental Enlightenment Scientific-Methodological Journal*, 2021(4), 147-156.
2. Axmadjonova, S. H. (2022). CHARACTERISTIC FEATURES OF WORD FORMATION OF A NEWSPAPER ARTICLE IN ENGLISH AND UZBEK LANGUAGES. *Science and Innovation*, 1(8), 155-159.
3. Fazildinova, S. N. (2022). THE MATTERS OF TRANSLATING THE FIGURATIVE LANGUAGE DEVICES USED BY ALISHER NAVOI IN DESCRIPTION OF WORD, LANGUAGE AND SPEECH ETHICS. *Mental Enlightenment Scientific-Methodological Journal*, 2022(1), 106-118.
4. Jalolov.J.J. Chet til o'qitish metodikasi. Toshkent, 1996
5. Mirzayeva, D., & Sanginova, D. (2022). CONTEXTUAL MEANING OF PHRASEOLOGICAL UNITS IN MODERN ENGLISH AND UZBEK LANGUAGES AND FEATURES OF TRANSLATION ISSUES. *Science and Innovation*, 1(6), 820-824.
6. Yoqubov L "Ingliz tili o'qitish metodikasi", (o'quv qo'llanma). Toshkent. Sharq nashriyoti. 2003- yil.
7. Xatamova N.Q., Mirzayeva M.N. "Ingliz tili darslarida qo'llaniladigan interfaol usullar" (uslubiy qo'llanma), Navoiy, 2006-yil.
8. Zaripova R.A. Chet tillar o'qitish metodikasidan qo'llanma.- T.: O'qituvchi, 1986.
5. Пассов Е. И. Основы коммуникативной методики обучения иноязычному общению- М., Русский язык. 1989